

גבולות היחידה: שמואל ב' פרק י"ט, פס' יז-מד'

נושא היחידה: המלכת דוד מחדש לאחר המרד

מספר שיעורים: 1

כתבה: יעל גרוסברג

כללי:

לאחר סיום מרד אבשלום, ישראל רוצים לשוב ולהמליך את דוד. דוד פונה בפיוס לשבט יהודה ואומר להם כי ראוי שהם יבואו ראשונים. דוד פונה לעמשא ומבשר לו כי ימנה אותו לשר צבא.

לאחר מכן מגיעים אישים שונים לקראת דוד אל הירדן – שמעי בן גרא, ציבא, מפיבושת וברזילי הגלעדי. לכל אחד עניינו המיוחד עם המלך.

שובו של המלך לירדן מעורר שוב מחלוקת בעם, משום ששבטי ישראל כועסים על כך שרק שבט יהודה קיבל את פניו של המלך בירדן.

פתיחה:

המורה יספר לתלמידים:

תארו לכם שאתם מארגנים מסיבת הפתעה למישהו מוערך (המורה יבחר לפי מה שמתאים לתלמידיו- מדריך בתנועת נוער/מנהל ביה"ס/אישיות שהוא יודע שמשמעותית עבורם).

במשך תקופה ארוכה אתם מארגנים את האירוע וחושבים כיצד להפתיע אותו, ומדמיינים כבר איך הוא ייכנס למקום האירוע ויגלה את המסיבה ועד כמה הוא יחוש תדהמה, יתרגש וישמח מהמעמד. אין ספק שתחילת האירוע זה החלק הכי שווה במסיבה!

קבעתם את התחלת המסיבה לשעה 14:00, אולם כאשר הגעתם למקום יחד עם חבר נוסף, גיליתם כי המסיבה כבר בעיצומה.

לאחר בירור קצר, מסתבר כי באותו היום החליטו כמה חברים להקדים את השעה ושכחו לעדכן אתכם. כל ההפתעה של תחילת המסיבה, רגעי התדהמה והשמחה – כבר היו לפני שעה, ואתם פספסתם אותם... "מה אתה עושה עניין, תצטרף עכשיו לעוגה," אומר אחד החברים.

מה אתם מרגישים?

המורה ישמע את תשובות התלמידים, שוודאי יאמרו כי זה מאכזב מאוד, משום שזהו רגע מיוחד שלא יחזור. היה כאן פספוס, וההרגשה היא לא נעימה.

← כדאי לכתוב את תשובות התלמידים בצד הלוח, באופן שהתשובות הללו יתאימו להמשך (לדוגמה: אם תלמיד אומר: "מאכזב לפספס את תחילת המסיבה, כי זה העיקר", ניתן לכתוב: "מאכזב לפספס את ההתחלה כי זה העיקר").

המורה יאמר לתלמידים כי בהמשך הם יחזרו לעניין זה, ושכעת הם יעברו לקריאת הפרק.

נזכיר כי אנו לאחר סיום מרד אבשלום.

לימוד הפסוקים:

המלכת דוד מחדש על ישראל

קריאת פס' י'-י"א

עם ישראל מתווכחים בינם לבין עצמם (רש"י: נדון = מתווכחים זה עם זה).

← המורה ישאל: מהן הסיבות שהם אומרים בעד השבת דוד למלכותו?

1. המלך דוד הציל אותנו מאויבינו, וכעת הוא ברח בגלל אבשלום.
2. אבשלום שהמלכנו עלינו, מת במלחמה.

דוד המלך גם הוא אינו רוצה לנטור טינה, ופועל להשבת השלום למרות מה שפעלו כנגדו.

דוד שולח את צדוק ואביתר הכוהנים לשתי שליחויות.

לאחר קריאת הפסוקים, על התלמידים לומר מהן השליחויות הללו.

קריאת פס' י"ב-ט"ז

שליחות ראשונה: לשבט יהודה.

מה עליהם לומר: אל תהיו אחרונים להשיב את המלך. הרי שבט יהודה הוא השבט של דוד- עצמו ובשרו, ולכן ראוי שהם יהיו הראשונים להחזירו, אף שהם הלכו אחרי אבשלום.

שליחות שנייה: לעמשא (נשאל את התלמידים וניזכר - מי היה עמשא? שר צבא אבשלום).

מה עליהם לומר: דוד סולח לך – "עצמי ובשרי אתה", ויותר מכך – אני רוצה למנותך כשר צבא, במקום יואב.

ואכן, שבט יהודה באים לקראת דוד לירדן להחזירו למלכותו.

← המורה ישאל את התלמידים : מה אנו למדים מהתנהגותו של דוד?

אנו עדים כאן למידותיו הטובות העצומות של דוד. שבט יהודה היה הראשון שבגד בו והלך עם אבשלום. אולם דוד אינו נוטר להם טינה, אינו כועס עליהם ואינו מנסה להענישם על מעשיהם. אלא מיד כאשר הוא יכול, הוא מפייסם ורוצה להשיב את השלום והאהבה.

למורה: חשוב לפתח נושא זה, וללמוד מהתנהגותו של דוד להשליך למצבים מוכרים בחיינו. ניתן לשאול את התלמידים, האם היה להם מקרה שבו היה להם קשה לסלוח ובכל זאת הם התגברו.

← המורה יעלה בכיתה דיון, להתייעצות בשם דוד המלך (אפשר להביא כתר או המחשה כלשהי לצורך הדיון): "יועצי הנכבדים, אני רוצה להתייעץ אתכם על דבר-מה חשוב ביותר. מה דעתכם: האם להשאיר את יואב כשר צבא או להחליפו בעמשא?"
התלמידים יערכו דיון והצבעה על כך.

(מורה שאינו רוצה להשתמש בהצגה זו, יכול לשאול את התלמידים: מדוע דוד רוצה להחליף את יואב?)

דוד מחליט למנות את עמשא במקום יואב, מכיוון שיואב הרג את אבשלום, בניגוד לדברי דוד ולבקשתו המפורשת.

גם כאן, אנו רואים את מידותיו של דוד - אמנם הוא קיבל את דברי יואב הקשים ועשה כפי שיואב הורה לו, מכיוון שהיו אלו דברי אמת נכוחים. אולם מעשהו של יואב במוות אבשלום היה כנגד בקשתו של דוד, ועל כן הוא מחליט להרחיקו מתפקידו.

הבאים לקראת דוד

מלבד שבט יהודה, ישנם עוד המגיעים לקראת דוד אל הירדן.

כפי שבעת צאתו מהעיר עשינו זאת בהמחשה ע"י כתרים,

נעשה זאת אף כעת, אך באופן מאתגר יותר:

התלמידים יוזמנו לקדמת הכיתה, ויונח עליהם כתר עם שם האישיות הרלוונטית. על התלמידים לגלות מיהו האיש ששמו כתוב על הכתר, בעזרת שאלות "כן" ו"לא".

לדוגמה: הוא היה בעד דוד? האם הוא פגש את דוד בצאתו מירושלים? האם הוא בתפקיד בממלכה? וכיו"ב.

לאחר שכל תלמיד יגלה מהי הדמות שלו, עליו להזכיר לכלל הכיתה מה היו מעשיה של אותה דמות כאשר דוד יצא מירושלים.

שמעי בן גרא - קילל את דוד וזרק עליו אבנים.

מפיבושת- בנו נכה הרגליים של יונתן. ציבא עבדו טען כי הוא נגד דוד.

ציבא- הגיע לקראת דוד וטען כי מפיבושת בגד בו, ואף שמח על כך שאבשלום יצא במרד, משום שחשב שמהלך זה יגרום לכך שמפיבושת עצמו יקבל את המלוכה.

ברזילי הגלעדי- לפני המלחמה מול צבא אבשלום, ברזילי הגיע אל דוד כאשר הוא היה במחניים והביא אתו אוכל ושתייה עבור אנשיו של דוד.

כעת נעבור לקריאת הפסוקים. לאחר כל מקבץ פסוקים, ניתן לסכם בעל פה מה אירע, וניתן לבקש מהתלמיד שקיבל את הכתר של דמות זו, להמחזי את אשר קראנו, יחד עם תלמידים נוספים, על פי הצורך. בכל ההמחזות יהיה תלמיד שימש כדוד המלך.

ניתן להדפיס ולחלק ככרטיסיות את ההצגות הבאות.

קריאת פס' י"ז-כ"ד

שמעי בן גרא

(המורה יבחר שני תלמידים שימשו כדוד וכאבישי בן צרויה)

שמעי בן גרא נופל לרגלי דוד

שמעי: אנא אדוני המלך, אל תזכור לי לרעה את מה שעשיתי כנגדך כאשר יצאת מירושלים. תראה, אני הגעתי הראשון מכל בית יוסף, מכיוון שאני באמת מצטער.

אבישי בן צרויה: עליו לקבל עונש מוות, הרי הוא קילל את משיח ה'!

דוד: "מה לי ולכם בני צרויה"- אתם קשים מדי בתגובותיכם! היום, זהו יום שמח של שיבה למלכות, לא יומת אף אדם. אני נשבע לך, שמעי, כי לא אהרוג אותך.

מפיבושת וציבא

קריאת פס' כ"ה-ל"א

מפיבושת: מאז שדוד עזב את ירושלים, אני, מפיבושת, לא גילחתי את שפמי ואת שערותיי ולא כיבסתי את בגדיי. אני ממש הייתי בצער ועצב על מלכנו דוד.

דוד: מדוע לא באת לקראתי כאשר ברחתי?

מפיבושת: אדוני המלך, הצטערתי מאוד בצערך. אך ציבא רימה אותי ולא לקח אותי כשהוא הלך לקראתך, והרי אני נכה ואינני יכול ללכת לבדי.

אני אקבל עליי את הדין, מה שתחליט – "ועשה הטוב בעיניך", כי הרי גם כך עשית עמי חסד גדול עד היום.

דוד חושב ואומר: ציבא ומפיבושת יחלקו ביניהם את הרכוש.

מפיבושת: העיקר שהמלך חזר לביתו בשלום.

← למורה: חז"ל אומרים כי תגובתו של דוד לא הייתה ראויה, ומאחר שציבא שיקר למלך, דוד היה צריך להחזיר את כל הרכוש למפיבושת. רד"ק מביא את דברי חז"ל, האומרים שבאותו הזמן שדוד אמר כי עליהם לחלק ביניהם את השדה, יצאה בת קול ואמרה שירבעם ורחבעם יחלקו ביניהם את המלוכה

ברזילי הגלעד

קריאת פס' ל"ב-מ'

דוד: ברזילי, אני מכיר לך טובה. בוא אתי לירושלים, וכשכר על כך שהבאת לכל אנשיי אוכל בעת קושי, מעתה והלאה אדאג לך תמיד ואכלכל אותך.

ברזילי: תודה, אך אני זקן, ולא נותר לי לחיות עוד זמן רב, וכן גם בגיל כזה איני מבחין בין אוכל טוב לרע, וסתם אהיה כמשא מכביד על המלך. על כן, עדיף שבמקום זאת, בני, כמהם, ילך אתך ותדאג לו.

דוד: אני מקבל את הצעתך (ונפרד מברזילי בנשיקה ובברכה).

← המורה ישאל את התלמידים: מה אנו לומדים מתגובתו של דוד לאנשים השונים שבאו לקראתו?

אנו רואים כאן את מידותיו של דוד: הסלחנות ואי נטירת טינה, רדיפת השלום והכרת הטוב.

משימה לתלמידים:

קראו את פס' מ"א-מ"ב: מי השבט העיקרי שהולך עם דוד, ומהי טענת עם ישראל?

שבט יהודה עובר עם דוד את הירדן. מגיעים אנשי עם ישראל וכועסים על כך מאוד, וטוענים כי אנשי שבט יהודה גנבו את המלך.

← בשלב זה, נחזור אל הסיפור שסיפרנו בתחילת השיעור על המסיבה.

המורה ישאל: מדוע עם ישראל כל כך כועסים?

נבין בעקבות "משל המסיבה", כי ישנם מעמדים מיוחדים או רגעים מיוחדים שלא יחזרו. המלכת המלך והשבתו אל כיסאו הם רגע שכזה. מי שנמצא שם, מביע אמון ותמיכה במלך, ברגע שהמלך מקבל את הכוח מאנשי העם. לאחר מכן, זה כבר לא אותו דבר.

מבחינת עם ישראל, היו כאן מחטף ופספוס של הזדמנות שלא תחזור.

פס' מ"ג: תשובת שבט יהודה היא כי הם קרובים יותר למלך.

פס' מ"ד: טענת עם ישראל כי להם "עשר ידות" – עשרה חלקים, עשרה שבטים, ולכן ראוי יותר שהם יהיו ראשונים עם המלך.

"ויקש" – דבריהם של מי היו קשים, תקיפים יותר (כך מצודת ציון מפרש)? דבריהם של אנשי שבט יהודה.

הצעות להמחשה:

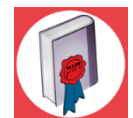
משחק הכתרים – ניחוש האישיות בעזרת שאלות ותשובות.
דיון היועצים של דוד המלך – האם להשאיר את יואב במלכותו.
הצגות – הצגת האנשים השונים הנפגשים עם דוד בשובו ממרד אבשלום.

מסרים והפנמה:

- א. מידותיו של דוד, שבורח מן המחלוקת ושמיד לאחר הניצחון, מנסה לפייס ולהחזיר את שבט יהודה ואת עמשא ללא נטירת טינה כלפיהם, וכן תגובתו כלפי שמעי בן גרא.
- ב. הכרת הטוב – דוד רוצה לגמול טובה לברזילי, שכלכל אותו בזמן הקשה שלפני המלחמה.

סיכום:

לאחר המרד, ישראל רוצים לשוב ולהמליך את דוד. דוד במידותיו הטובות וברצונו להשיב את השלום על כנו, פנה לשבט יהודה ואמר להם כי ראוי שהם יבואו ראשונים. כמו כן, הוא פנה לעמשא ואמר לו כי ימנה אותו לשר צבא במקום יואב (שהרג את אבשלום).

ראינו אנשים שונים שהגיעו לקראת דוד: שמעי בן גרא שהתנצל על מעשיו, ובזכות כך שהיה זה יום המלכה, הוא קיבל הבטחה מדוד כי לא יהרגהו; מפיושת גם הגיע, והתברר כי כל העת היה בעד דוד, ואף נהג במנהגי אבילות. למרות זאת, דוד החליט שציבא ומפיושת יחלקו ביניהם את הרכוש.

הגיע גם ברזילי הגלעדי, שדוד רוצה לגמול לו טובה על מעשיו בכך שיכלכלו על שולחנו, אך משום שהוא היה זקן, בנו כמהם קיבל את "ההטבה" הזאת.

לאחר חציית הירדן, הגיע שאר העם וכעס על שבט יהודה על כך ששבט זה הוא שליווה לבדו את דוד, ובכך יצר 'מחטף' בהמלכת המלך. דבר זה פגע מאוד בשאר השבטים, מאחר שהם היוו חלק גדול יותר מהעם.